

18/78
Znak: PP/21/78

SPÓŁECZNA OCENA ZAOPATRZENIA RYNKU
W ARTYKUŁY PRZEMYSŁOWE

W dniach 27 - 28 listopada 1978 roku CEBPISP przeprowadził na 1000-osobowej reprezentatywnej próbie ogółu ludności kraju powyżej 15 roku życia, sondaż ankietowy poświęcony sprawom zaopatrzenia w artykuły przemysłowe.

Przedmiotem badania były zasadniczo dwa problemy: doświadczenia związane z zakupami artykułów przemysłowych w okresie minionej jesieni oraz gotowość do akceptacji wyższych cen za artykuły przemysłowe przy założeniu dobrego zaopatrzenia rynku w poszukiwane towary.

I. Dostępność artykułów przemysłowych

Dla zbadania efektów podejmowanych zakupów przygotowano w oparciu o urzędowe spisy asortymentów towarowych listę 76 rodzajów artykułów przemysłowych i w odniesieniu do każdego z rodzajów zadawano pytania czy w ciągu ostatnich 3 miesięcy /wrzesień, październik, listopad 78/ badany poszukiwał go w sklepach, a jeśli tak, to czy dokonał zakupów bez trudności, czy miał trudności z zakupem czy też w ogóle nie mógł dostać potrzebnego artykułu.

Artykuły przemysłowe znajdujące się na podanej w badaniu liście poszukiwane były przez większe lub mniejsze masy potencjalnych nabywców. Różne też były rezultaty zamierzonych zakupów.

Pełną listę badanych artykułów, ułożoną według hierarchii ich dostępności przedstawiamy jako aneks do niniejszego sprawozdania.

Poniżej prezentujemy rezultaty badania, mówiące o dostępności artykułów przemysłowych pogrupowanych w czterech zestawach - od najczęściej do najmniej poszukiwanych.

Tabela 1.

Grupa towarów najczęściej poszukiwanych
/40% i więcej ogółu ludności poszukiwało tych towarów w ciągu
ostatnich 3 miesięcy/

Grupa towarów	Spośród poszukujących:		
	kupiło bez trud- ności	kupiło lecz z trudnoś- ciami	nie dosta- ło poszu- kiwanego artykułu
Mydło	86	11	3
Pasta do zębów	77	13	5
Środki piorące i czyszczące	63	31	6
Kosmetyki	62	27	11
Pończochy, skarpetki, rajstopy	61	21	18
Zarówki	60	22	18
Artykuły pasmanteryjne	51	33	16
Pasta do butów	31	28	41
Baterie do radia, latarek	29	33	38
Węgiel	23	52	20
Bielizna osobista	25	36	39
Obuwie	21	37	42
Szklanki	20	38	42
Okrycia wierzchnie	18	41	41
Naczynia kuchenne	17	36	47
Kieliszki	9	27	64
Farby, lakiery	5	24	71

W grupie towarów najczęściej poszukiwanych, składającej się głównie z artykułów nietrwałych /szybkiego zużycia/, do łatwiej dostępnych należą mydlarsko-kosmetyczne, a także pończosznice z wyjątkiem rajstop.

Trudno dostępne są:

- produkty farbiarskie, zwłaszcza farby olejne, lakiery
- kieliszki i szklanki
- naczynia kuchenne, zwłaszcza garnki większych rozmiarów
- okrycia wierzchnie, zwłaszcza płasze i kurtki jesienno-zimowe
- obuwie męskie i damskie
- bielizna osobista, zwłaszcza ciepła męska /podkoszulki, kalesony/
- baterie do radia i latarek
- pasta do butów

Pracę połowa osób poszukujących tych towarów nie była w stanie dokonać ich zakupu ze względu na braki w zaopatrzeniu.

Do grupy towarów trudno dostępnych należy także węgiel. Mimo, że tylko 1/5 ogółu potrzebujących w ogóle nie mogła go zakupić, to ponad 1/2 uskarżała się, że zakup tego towaru nastąpił wiele trudności.

Tabela 2

Grupa towarów stosunkowo często poszukiwanych /od 39% do 20% ogółu ludności poszukiwała tych towarów w ciągu ostatnich 3 miesięcy/

Dane w %

Grupa towarów	Spośród poszukujących:		
	kupiło bez trudności	kupiło lecz z trudnościami	Nie dostało poszukiwanych artykułów
Ręczniki, ścierki	79	16	5
Szczotki do rąk, zębów	76	17	7
Materiały piśmienne	70	22	8
Zabawki	64	25	11
Pianki, zasłony, narzuty	62	20	18
Bielizna pościelowa	48	30	22
Nakrycia głowy	47	22	31
Swetry	44	21	35
Nawozy sztuczne	41	41	18
Tłaniny naturalne	41	29	30
Drobna galanteria metalowa	39	32	29
Obuwie gumowe	27	24	49
Ubrania, sukienki	26	43	31
Naczynia stołowe	21	38	41
Obuwie, odzież dziecięca	20	47	33
Akcesoria elektrotechniczne	15	32	53
Materiały budowlane	4	52	44

W grupie towarów stosunkowo często poszukiwanych do najbardziej dostępnych zaliczyć należy: ręczniki, ścierki, szczotki do rąk i zębów, materiały piśmienne.

Największa natomiast dysproporcja między podażą a popytem występuje tu w odniesieniu do:

- materiałów budowlanych /zwłaszcza cement, cegła, szkło okienne, mury/,
- akcesoriów elektrotechnicznych /zwłaszcza wyłączniki, gniazda, sznury/,
- naczyń stołowych /zwłaszcza talerze/,-
- obuwia gumowego.

Potrzeby nabywane w zakresie tych asortymentów zostały zaspokojone jedynie w 50-60%, a i to w większości przypadków kosztem dodatkowego czasu i trudu Klientów.

Grupa towarów stosunkowo rzadko poszukiwanych /od 19% do 10% ogółu ludności poszukiwało tych towarów w ciągu ostatnich 3 miesięcy/

Dane w %

Grupa towarów	Spośród poszukujących:		
	kupiło bez trudności	kupiło lecz z trudnościami	nie dostało poszukiwanego artykułu
Szczotki do zamiatania	32	10	8
Maniny sztuczne	69	21	10
Sztućce stołowe	68	18	14
Teczki, torby, walizki	67	19	14
Podręczne narzędzia domowe	54	24	22
Zelazka	52	15	33
Lampy, żyrandole	51	17	32
Płyty, taśmy, kasety	51	30	19
Wiadra, miednice	42	28	30
Drobny sprzęt kuchenny	41	43	16
Tapczany, wersalki, łóżka	39	35	26
Wykładziny podłogowe	36	27	37
Dywany, chodniki	24	33	43
Czajniki	23	20	57
Mebles kuchenne	22	41	37
Odzież i obuwie sportowe	21	36	43
Rowery	20	31	49
Pralki	18	50	32
Trwałe wyposażenie kuchni	17	36	47
Mebles pokojowe	13	39	48
Narzędzia i maszyny rolnicze	13	46	41
Trwałe wyposażenie łazienki	7	44	49
Części samochodowe	5	35	60

W tej grupie towarów do najłatwiej dostępnych należą: szczerotki do zamiatania, tkaniny z włókien sztucznych, sztuczne stołowe oraz teozki, torby, walizki.

Najbardziej deficytowymi towarami /choć połowy nieudanych zamówień nabywczych/ w tej grupie są:

- części samochodowe,
- materiały stanowiące trwałe wyposażenie łazienki,
- narzędzia i maszyny rolnicze oraz części do nich,
- meble pokojowe
- zlewozmywaki i różnego rodzaju kuchnie,
- pralki automatyczne,
- rowery oraz części do nich,
- odzież i obuwie sportowe,
- ozajniki,
- dywany i chodniki,
- meble kuchenne.

Grupa towarów najrzadziej poszukiwanych /mniej niż 10% ogółu ludności poszukiwało tych towarów w ciągu ostatnich 3 miesięcy/

Dane w %

Grupa towarów	Spośród poszukujących:		
	kupiło bez trudności	kupiło lecz z trudnościami	nie dostało poszukiwanego artykułu
Zegarki	78	15	7
Odkurzacze, froterki	78	20	2
Piłki, rakietki	72	18	10
Telewizory	69	26	5
Lodówki	67	25	8
Poduszki, kołdry	65	25	10
Koce	64	18	18
Aparaty fotograficzne	52	8	40
Radia	50	25	25
Roboty, miksery kuchenne	46	34	20
Motorocykle, motorowery	42	33	25
Kucharki, piecyki elektryczne	41	13	46
Adaptory, magnetofony	39	24	37
Narty, sanki, łyżwy	38	26	36
Półki, szafki, łazienkowe	35	25	40
Sprzęt turystyczny	32	39	29
Szafy ubraniowe	30	33	37
Maszyny do szycia	16	7	77

Z tej listy towarów najłatwiej dostępne są: zegarki, odkurzacze, fraterki, telewizory i lodówki.

Do najtrudniej dostępnych należą:

- maszyny do szycia,
- kuchenki i piecyki elektryczne,
- aparaty i artykuły fotograficzne
- meble do łazienki,
- szafy ubraniowe,
- magnetofony.

X X X

Na podstawie całościowej analizy danych o zakupach wszystkich 76 rodzajów towarów /prezentowanych powyżej na czterech listach, uwzględniających zakres popytu/ obliczono ogólny wskaźnik dostępności artykułów przemysłowych. Przedstawia się on następująco: na łączną liczbę wszystkich artykułów, co do których zgłoszono zamiar nabycia -

- 41% artykułów zostało nabytych bez trudności
- 29% - zakupiono z mniejszymi lub większymi trudnościami
- 30% - nie zostało nabytych z powodu braku na rynku danego towaru lub niedostępności towaru w poszukiwanym asortymencie lub rozmiarze.

Inaczej mówiąc, tylko mniej niż połowę poszukiwanych artykułów nabyto bez trudności, natomiast blisko 1/3 okazała się w ogóle niedostępna.

Celem uzyskania ogólnej orientacji o stopniu społecznej satysfakcji, związanej z zakupem artykułów przemysłowych, dokonano obliczeń, z których wynika, że:

tylko 3% ogółu nabyło wszystkie poszukiwane tej jesieni artykuły przemysłowe bez trudności

- 29% - dostało bez trudności większość zamierzonych nabytków
- 59% - dostało bez trudności tylko niektóre z poszukiwanych artykułów
- 9% - nie udało się nabyć żadnego z poszukiwanych artykułów w normalny sposób nie wymagający dodatkowych zabiegów.

Doświadczenia nabywane obecnej jesieni ważą zapewne na ogólnej ocenie zaopatrzenia rynku w artykuły przemysłowe w roku 1978 w stosunku do roku poprzedniego.

I tak w roku 1978 w stosunku do roku poprzedniego:

	Dano w %
- odczuło wyraźną poprawę w tej dziedzinie	22
- odczuło pewną poprawę	18
- nie odczuło ani poprawy ani pogorszenia	35
- odczuło pewne pogorszenie	25
- odczuło wyraźne pogorszenie	15
- brak zdania	5

Tak więc przy 1/3 osób stwierdzających brak zmian w zaopatrzeniu - dwukrotnie więcej osób odczuwa pogorszenie aniżeli poprawę w zaopatrzeniu w artykuły przemysłowe.

II. Trudności nabywcze a gotowość akceptacji wyższych cen za artykuły przemysłowe

Zagadnienie relacji między ceną rynkową danego towaru w wielkością jego produkcji jest kategorią ekonomiczną nie zawsze funkcjonującą w świadomości przeciętnego nabywcy.

W związku z tym odwołano się do osobistych doświadczeń badanych i proszono ich o wymienienie tych artykułów przemysłowych, których poszukiwali w ciągu ostatnich trzech miesięcy i których nabycie sprawiło im szczególnie wiele trudności lub których w ogóle nie mogli dostać. A następnie, w odniesieniu do każdego z wymienionych artykułów pytano badanych, czy gdyby mogli nabyć dany artykuł bez żadnych trudności, gotowi byłiby zapłacić za niego cenę wyższą o 10 - 15%.

W zależności od udzielanych odpowiedzi, badanych podzielono na trzy grupy /i zsumowano ich liczebności/:

- takich, którzy za wszystkie artykuły, które sprawiły im trudności z nabyciem, lub których nie mogli w ogóle nabyć byłiby gotowi zapłacić cenę o 10 - 15% wyższą - 32%
- takich, którzy za żaden z artykułów, które sprawiły im trudności z nabyciem nie byłiby skłonni zapłacić ceny o 10 - 15 % wyższej - 22%
- takich, którzy za jedne artykuły, które sprawiły im trudności z nabyciem byłiby gotowi zapłacić cenę o 10 - 15% wyższą, za inne - nie - 33%

/pozostali nie wyrazili swojego zdania na ten temat/

Zebrałe odpowiedzi pozwoliły także na wyłonienie grup artykułów przemysłowych, co do których wyraźnie przeważa gotowość zapłacenia wyższych /o 10 - 15% cen oraz takich, co do których wyraźnie przeważa sprzeciw wobec płacenia wyższych cen. Trzecią, najliczniejszą grupę stanowiły artykuły, co do których głosy gotowości i sprzeciwu były niemal wyrównane.

Przewaga głosów akceptujących wyższe ceny odnosi się przede wszystkim do artykułów trudniej dostępnych i powszechnie niezbędnych /jak nakrycia głowy, szafy ubraniowe, drobny sprzęt kuchenny/, bądź niezbędnych tylko dla niektórych grup osób /jak części samochodowe, materiały budowlane/.

Przewaga niechęci do płacenia wyższych cen odnosi się przede wszystkim do artykułów łatwiej dostępnych /np. telewizory, żelazka/, zastępowalnych w granicach asortymentu i przeznaczenia /np. mydła, kosmetyki, środki piorące/, wreszcie - nie należących do artykułów pierwszej potrzeby /np. materiały piśmienne, kieliszki/. Nie są to zapewne jedyne przyczyny gotowości lub niechęci do płacenia większych cen niż obecnie obowiązujące. W odniesieniu do większości wymienionych tu przykładowo artykułów na gotowość płacenia wyższej ceny może wpływać kilka względów jednocześnie. Nie ulega jednak wątpliwości, że każda deklaracja gotowości płacenia za określony artykuł więcej, nawet o niewielki procent, ponad obowiązujące obecnie ceny, jest sygnałem zniecierpliwienia trudnościami w zdobyciu potrzebnego artykułu. Nie upoważnia to oczywiście do prognoz, jak przyjęta zostałaby rzeczywista podwyżka cen na najtrudniej nawet dostępne artykuły.

Próbie dojścia do takiej prognozy podjęto stawiając przed badanymi trzy różne, teoretyczne modele rozwiązania obecnych trudności w zaopatrzeniu w artykuły przemysłowe. Oto pytanie w dosłownym brzmieniu i procentowe rozkłady odpowiedzi. Odczuwa się często brak wielu artykułów przemysłowych. Zwiększeniu ich produkcji radykalnie pomógłby wzrost cen tych artykułów.

- Jaki sposób rozwiązania tej sprawy wydaje się Panu/i/ najlepszy?

1. szybki wzrost produkcji, przy jednorazowym podniesieniu cen i wyrównawczej podwyżce płac i emerytur - 35%
2. powolny wzrost produkcji a zarazem cen poszczególnych grup towarów i powolne podwyższanie płac oraz emerytur - 22%
3. pozostawienie bez zmiany zaopatrzenia rynku w artykuły przemysłowe, cen, a także dotychczasowych płac i emerytur - 24%
4. trudno powiedzieć - 19%

Badani postawieni wobec supozycji, że radykalnie zwiększona podaż /zależy od podniesienia cen artykułów przemysłowych/ w jednej trzeciej opowiadali się za równie radykalnym rozwiązaniem - generalną jednorazową zmianą cen wraz z towarzyszącą jej podwyżką wyrównawczą płac i emerytur. Pozostali - godzili się na powolny wzrost podaży lub nawet na pozostawienie jej na dotychczasowym poziomie, odrzucając perspektywę generalnej podwyżki cen. Znaczny odsetek - blisko jedna piąta - nie wyraził swojego zdania w tej sprawie, nie godząc się na żadną z przedstawionych możliwości.

A więc mimo że olbrzymia większość społeczeństwa /prawie 10%/ napotkała /i zgłosiła w toku badania/ określone trudności związane z nabywaniem tej jesieni artykułów przemysłowych, tylko mniejszość skłonna jest akceptować likwidację tych kłopotów w drodze jednorazowej podwyżki cen i płac. Trudno orzec, czy brak szerszego poparcia tego modelu wynika z niedostatecznej wiary w skuteczność tego rozwiązania /w postaci obfitości dóbr na rynku/, czy doszły tu do głosu obawy przed niedostateczną rekompensatą podwyżki cen przez podwyżkę płac i rent.

Generalnie, społeczny obraz dostępności artykułów przemysłowych w jesienno-zimowym okresie wzmożonych zakupów rysuje się dość pesymistycznie, jeśli uwzględnić fakt, że tylko 3% ogółu badanych zrealizowało w tym sezonie wszystkie swoje zamiary nabywcze bez trudności. Ewentualność rozwiązania tego trudnego problemu według modelu: pełna dostępność przy wyższych cenach i wyrównanie płac - nie została zaakceptowana przez 2/3 ogółu ludności.

DOSTĘPNOŚĆ ARTYKUŁÓW PRZEMYSŁOWYCH
/na przykładzie 76 grup artykułów/

Rodzaje artykułów	Procent od ogółu poszukujących danego rodzaju artykułu		
	kupiło bez trudności	kupiło lecz z trudności	nie dostało w ogóle
	1	2	3
mydło	86	11	3
szmatki do zamiatania	82	10	8
ręczniki, ściorki	78	17	5
zogatki	76	15	7
odbiurzacze, froterki	78	20	2
pastę do zębów	77	18	5
szmatki do rąk, zębów	76	17	7
piłki, rakietki	72	18	10
materiały piśmienne	70	22	8
tkaniny z włókien sztucznych	69	21	10
telewizory	69	26	5
sztućce stołowe	68	18	14
teczki, torby, walizki	67	19	14
łódówki	67	25	8
poduszki, kołdry	65	25	10
zabawki	64	25	11
koce	64	18	18
środkii piorące i czyszczące	63	31	6
kosmetyki	62	27	11
fikanki, zasłony, narzuty	62	20	18
pończochy, skarpety, rajstopy	61	21	18
żarówki	60	22	18
podręczne narzędzia domowe	54	24	22
żelazka	52	15	33
aparaty fotograficzne	52	8	40
artykuły pasmanteryjne	51	33	16
lampy, żyrandole	51	17	32
płyty, taśmy, kasety	51	30	19
radia	50	25	25
bielizna pościelowa	48	30	22
nakrycia głowy	47	22	31
roboty, miksery kuchenne	46	34	20
swetry	44	21	35
władra, miednice	42	28	30
motocykle, motorowery	42	33	25
drobny sprzęt kuchenny	41	43	18

DOSTĘPNOŚĆ ARTYKUŁÓW PRZEMYSŁOWYCH
/na przykładzie 70 grup artykułów/
ciąg dalszy tabeli

Grupa artykułów	1	2	3
ławozny sztuczne	41	41	18
biżuteria naturalna	41	29	30
kucharki, piecyki elektryczne	41	13	46
tapczany, wersalki, łóżka	39	35	26
drobna galanteria metalowa	39	32	29
adaptory, magnetofony	39	24	37
narty, sanki, łyżwy	38	26	36
wykładziny podłogowe	36	27	37
połki, szafki łazienkowe	35	23	40
sprzęt turystyczny	32	39	29
pasta do butów	31	28	41
szafy ubraniowe	30	33	37
baterie do radia, latarki	29	33	38
węgiel	28	32	20
obuwie gumowe	27	24	49
ubrania, sukienki	26	43	31
bielizna osobista	25	36	39
dywany, chodniki	24	33	43
czajniki	23	20	57
meble kuchenne	22	41	37
odzież, obuwie sportowe	22	36	42
naczynia stołowe	21	38	41
obuwie	21	37	42
szklanki, spodki	20	38	42
obuwie i odzież dziecięca	20	47	43
rowery	20	31	49
okrycia wierzchnie	18	41	41
prałki	18	50	32
trwałe wyposażenie kuchni	17	36	47
naczynia kuchenne, garnki, patelnie	17	36	47
maszyny do szycia	16	7	77
akcesoria elektrotechniczne	15	32	53
artykuły fotograficzne	15	43	42
meble pokojowe	13	39	48
narzędzia i maszyny rolnicze	13	46	41
bielizna	9	27	64
trwałe wyposażenie łazienki	7	44	49
farby, lakiery	5	24	71
części samochodowe	5	35	60
materialy papierowe	4	42	44